

Železna pesem.

Črni nasipi, nad njimi žar,
za gramozom hrum in žvižg in vdar,
nad hrumom in žvižgom in vdarom cevi
in žrjavi med vitkimi dimniki,
nad njimi noč, pod nebom dan,
— disharmonija, spev ubran...

Iz dimnikov vije se žalen flor,
pod dimniki se jezi nestvor,
ne zdravja, ne mišic, mesa, ne krvi
nikoli, nikoli dovolj mu ni;
včeraj padel je oče, jutri bo sin,
čez teden, čez mesec pogine brat, —
kaj njemu, če v spremstvu bolečin
ga pojmeta mati in sestra iskat?...

Vsi krepki, vsi čvrsti otirajo
s čel srage si, tiho umirajo,
in oče ne vé in sin ne vé,
kako daleč pot njegova gre,
še koliko ur, še koliko dni
nestvor ga živega pusti —

Črni nasipi, nad njimi žar,
za gramozom hrum in žvižg in vdar,
nad hrumom in žvižgom in vdarom cevi
in žrjavi med vitkimi dimniki, —
pred žarom in dimniki čaren vrt,
za žvižgi, za vdari, za hrumom smrt...

Stano Kosovel.

Himna o carju mavričnih kač.

Peljal sem se na motornem kolesu s hitrostjo splašenih in do krvi pretepenih človeških misli.
Bliskoma so zginjale vasi, mesta, gozdovi. Rdeče so bile pokrajine kakor škrlat:

(Popolnoma nag, sem nizko letel v zraku, lahno veslajoč z ogromnimi perotmi,
in v meni je rastla želja, da bi se že skoro dvigal med peklom in nébesom.)

Volčjo temo so razsvetljevali bliski in v fati
morgani, ki se je naglo skrila za oblake s skoki
vrečastega kenguruja, sem zagledal prepade, ki so
se vrtali v zemljo kakor lijaki, jezerske gladine, ki
so se zdele kakor orjaška gibljiva zrcala, drevesa z
njihovimi vejami kakor človeške roke, — v njih
vrhovih so gnezdile najrazličnejše opice, — velereke
z njihovimi pritoki kakor pravljicne kače z mladiči,
puščave kakor velikanske zakurjene peči, vulkane
z bruhajočo lavo kakor ognjeni vodometi, slapove,
ki so se zdeli kakor vedno se lomeči stekleni
svedri, železniške viadukte, ki so bili kakor jezdec
v oklepah, kolodvore kakor mravljišča, in z njihovimi
križastimi tiri kakor brizgalnice, tvornice kakor
retorte z epruvetami, smodnišnice kakor viseči
pizanski stolpi, cirkuška mesta z donebesnimi, ozkimi
hišami, ki so se zdele s svojimi okni kakor ustne
harmonike, — ravnokar je žvižgal veter po ulicah
in jih zavijal v megle.

Tedaj sem se pogledal, in z grozo v lesketajočih kameleonovih očeh sem
videl, da so me držale objete številne mavrične kače, — toda jaz sem se dvigal
še hitreje, kakor na glavo postavljen zračni vrtinec, njih v čudnem ognju svetlikajoče
se meduzine glave z baziliskovimi očmi so se odmikale od mene in predirale s svojimi
pogledi kakor meči moje vedno nemirno srce, ki se je zdelo kakor reflektor, — temo
pred seboj sem videl razsvetljeno kakor da imam na prsih pritrjeno električno luč,
— in že sem jih videl, ko so se s svojimi dletastimi zobmi zasekale v moja prsa, ki
so se mi zazdela kakor nezaklenjen tabernakelj, lomile in zastrupljevale hostije v
mojem ciboriju.

(Vztrepetal sem bolečin, vendar si nisem pokrill vlažnih svojih oči z rokami.)

In naenkrat sem se videl gorečega, spremenjen čuvstveno kakor v okamenelo
letečo veverico, moji tenki in mehki ženski lasje so plapolali v vetru kakor zastavice,
roke in noge, ki so se zdele kakor prebodene, in peroti so bile kakor žive plamenice,
— in ko sem prijel z gorečimi rokami ostudno belouško, ki mi je stiskala grgrajoče
grlo in ki sem jo vrgel v velikem loku od sebe, sem začutil okoli vratu na dolgi
veržici visečo srebrno piščalko, dar belih vil rojenic.

(O tedaj sem vedel, da sem bil nekaj kakor jagnje, ko so bile moje misli kakor v vetru ugašene baklje in sem hotel življenje proč vreči kakor plašč z ramen!)

In trepetajoč v svoji notranjščini kakor vitka breza v burji in viharju sem mrzlično rekel gnusnim kačam: »Dajte mi okostnjaku zrcalo, da se vidim!« In odgovorile so mi s smehom, bolnim do blaznosti: »Ti, ki se zdiš duševno antilopa in telesno krastača, poglej v daljo in se boš videl!«

(Mislile so, da bom rekel, da se mi zdi moja s krvjo oškropljena lobanja kakor nebesa, dragoceni kamni v trnjevi kroni okoli glave kakor zvezde, možgani moji kakor oblaki, meso kakor zemlja, žile kakor vodovodi, kosti kakor gore, potne kaplje kakor jezera, lasje kakor drevesa, in solze v mojih očeh kakor morja.)

Toda moj hrbet, ki je bil že upognjen kakor koščena palma, se je stegnil kakor zlomljen lok, zagrabil sem kakor v sanjah srebrno piščalko in jo dal v drgetajoča usta. Ob žvižganju iz nje, ki je šlo skozi mozeg in kosti, so pričele besneče in leveče se kače s plesom, — ovijale so se me, stegovala napihnjene vratove, ki so brodili malo preje po moji krvi, in sikale s svojimi dolgimi, razcepljenimi jeziki. In videl sem pod seboj še v ognjenih plamenih velikanske krokodile, ki so hlatali po meni, mastili se z mojim mesom in kostmi, — curki moje krvi so padali v makova polja — in sebe, kakor da sem izstreljen, vedno više in više se dvigati. Iz moje glave so pričeli leteti kondorji, orli, sokoli, slavčki, škrjančki in cel roj ptičev. In sem si rekel: »To so moje misli!«

(Zakrili so nebo nad mano.)

In oblaki so se gnetli v svojih ohlapnih oblačilih kakor črede steklih slonov, začeli so udarjati silni gromi, in videl sem temo nad seboj, na gosto posejano z ognjenimi strelkami.

(Zdelo se je, da se podirajo svetovi. Nekateri ptiči so se pričeli spuščati okrvavljeni na zemljo, drugi so leteli v zračne dalje kakor preganjani.)

In že so šli bliski z nazaj zakrivljenimi ostrinami skozi mene, ki sem bil že ves kakor v bengaličnem ognju, — kmalu sem se zdel skozi in skozi prestreljen, toda jaz sem še vedno in še hitreje letel in žvižgal na srebrno piščalko, dar belih vil rojenic, in mavrične kače so dvigale meduzine svoje glave in se mi priklanjale. Tedaj sem naenkrat zagledal v svoji levi roki vladarsko žezlo, ki se mi je zdelo kakor papeška palica, prenehal sem z žvižganjem in pričel peti s svojim tenornim glasom.

(Preveč sem se že navadil strupa in hotel sem jemati neprenehoma večje in močnejše doze.)

Kače so se kakor besne zakadile v moja prsa, lizali so me ognjeni jeziki, krokodili hlatali po meni, leteli iz moje glave ptiči, gromi udarjali, in vrtali me bliski, jaz vedno trpeči pevec pa sem pel kakor še nikoli, in z utrinkom zvezde repatice sem spoznal, da ne bom s svojim nebeškim petjem nikdar prenehal.

(Vedel sem, da sem pričel z viharno uverturo svoje najnovejše opere.)

In zazdel sem se še kakor lok, v svojem naglem poletu po zračnih bivakih, ki so se mi zdeli kakor orjaške gosli.

(Vsa narava me je spremljala in vprašal sem se: »Kateri kapelnik je še kdaj lepše pričeval?«)

Bled kakor angel sem sedel na motornem kolesu, na katerem je bila prižgana acetilenska svetilka in ki je drvel kakor blazen vrag skozi dremotno razsvetljeno prestolico, pogreznjeno v nočno spanje.

Anton Podbevšek.

Jutro.

Kako ti je, na gori bor?
Jutranja zarja skoz te sije,
kot v valih pada izza gor
in barve čez meglice lije,
ki plavajo — živ, pester zbor —
čez luč, ki skozi nje proseva,
čez naju, ki po polju greva.

Fr. Bevk.